

STANDARDFORSIDE TIL EKSAMENSOPGAVER

Fortrolig

Ikke fortrolig

Prøvens form (sæt kryds)	Projekt	Synopsis	Artikel	Speciale X	Skriftlig opgave
-----------------------------	---------	----------	---------	---------------	------------------

Uddannelsens navn	Anvendt Filosofi	
Semester	Ka. 4. Semester	
Prøvens navn/modul (i studieordningen)	Kandidatspeciale	
Gruppenummer	Studienummer	Underskrift
Navn Rasmus Jespersgaard	20122765	
Afleveringsdato	31/05/2017	
Projekttitel/Synopsis titel/Speciale-titel/ opgave nummer	Den politisk korrekte elite og den højrepopulistiske exces	
I henhold til studieordningen må opgaven i alt maks. fylde antal tegn	192.000	
Den afleverede opgave fylder (antal tegn med mellemrum i den afleverede opgave) (indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag medregnes ikke)	92.293	
Vejleder (projekt/synopsis/speciale)	Kasper Porsgaard Nielsen	

Jeg/vi bekræfter hermed, at dette er mit/vores originale arbejde, og at jeg/vi alene er ansvarlige for indholdet. Alle anvendte referencer er tydeligt anført. Jeg/vi er informeret om, at plagiering ikke er lovligt og medfører sanktioner. Regler om disciplinære foranstaltninger over for studerende ved Aalborg Universitet (plagiatregler): <http://www.plagiat.aau.dk/regler/>

Abstract

The following paper will examine the relationship between the phenomenon of so-called “political correctness culture” and right-wing populism. It will do so, first and foremost by establishing the meaning of these terms as they are used by different actors, including scholars, politicians and popular culture.

Further, the paper will try to describe the phenomenon right-wing populism by drawing on a Danish scholar named Søren Christensen who describes it as an excessive charismatic force in which the populist leaders are considered as embodying the excess of the people. Christensen reaches this definition with a historical view of the masses and the shift of perception that has happened throughout the latest centuries. According to Christensen this is to be seen both within intellectual humanist discourse as well as the self-perception of the so-called masses.

Christensen is further used to show how the humanist values fail to speak into this new excessive charismatic mass discourse, and it will be analysed and discussed if and how these humanist values could be considered an epitome of political correctness. It will also be discussed whether right-wing populism is used as an agent to keep up the politically correct discourse while at the same time trying to undermine these very values.

The last theoretical framework that will be used in this paper is Slovenian philosopher Slavoj Žižek’s theory of the sublime nature of ideological objects which will be used to analyse whether both phenomena could be seen as interdependable in creating and sustaining one core ideology, or as one could argue, a form of totalitarianism. It will also be used to analyse the difference herein.

Žižek’s latest work *The New Class Struggle* is his take on the refugee crisis that seems to be a very current political theme throughout Europe. In this book he also analyses the relationship between the right-wing populist and nationalist movements, and the humanist values which Žižek seems to view as somewhat problematic, due to its creation of paradoxes from what could be perceived as a cultural relativism. He goes so far as to use the term politically correct to describe leftist factions, which he obviously disagrees with.

All this will end out in a discussion of whether political correctness and right-wing populism are interdependent, or if political correctness has some legitimacy due to its ability to prevent hateful discourse, and if so, how it should extend to avoid sliding in to totalitarianism.

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	3
Problemformulering:.....	4
Tilgang:.....	4
Højrepopulisterne og de politisk korrekte.....	5
Politisk korrekthedskultur – den verdensfjerne elite.....	5
Højrepopulismen – folket, massen og pøblen.....	10
Almindelighedens Exces – massebegreber og den højrepopulistiske karisma.....	14
Zizek – Det sublime objekt og en ny klassekamp.....	21
Det Reelle:.....	23
Det ideologiske fantasme:.....	26
En ny klassekamp?.....	32
Afsluttende Diskussion.....	36
Konklusion:.....	39
Litteraturliste:.....	40

Indledning

Politisk korrekt elite er meget benyttede ord i samtidens politiske debat, og såvel vælgergrupper som politiske kommentatorer beskriver i stigende grad de højrepopulistiske bevægelser som et oprør mod den etablerede politiske klasse, som ofte bliver betegnet de ”politisk korrekte”. De omtales i en nedsættende tone, der ikke efterlader nogen tvivl om, at den politisk korrekte klasse bestemt ikke er korrekt i ordets generelle betydning, men tager fejl og lever i en idealiseret virkelighed og dermed nægter at forholde sig til realiteterne. På den måde efterlader afsenderen af budskabet en opfattelse af, at den ”politisk korrekte elite” italesætter en diskurs, der ligger meget langt fra ”almindelige” menneskers oplevelsessfære, og dermed bedriver politik, som ikke relaterer sig til den generelle vælgers hverdag.

Eksemplerne på disse strømninger, der i deres egen optik er oprører mod den politisk korrekte elite, ses både nationalt - i Danmark for eksempel gennem DF og senest i nye Borgerliges opblomstring - og ligeledes internationalt gennem for eksempel amerikanernes valg af Donald Trump til præsident, såvel som Le Pen's fremmarch i Frankrig og Brexit i England. Specialet vil hermed søge at afdække, hvordan disse bevægelser, der på overfladen er folkelige, men ligeledes synes at have mange forbindelser til den økonomiske elite, kan finde opbakning, og hvilke ideologiske, strukturelle og moralske konstruktioner, der skaber muligheden dels for en højrepopulistisk opblomstring, men ligeledes en såkaldt ”politisk korrekt”- bevægelse, der i hvert fald i egen optik ser sig selv som modsætningen til den højrepopulistiske bevægelse.

Man kunne her overveje, om ikke enten de højrepopulistiske bevægelser eller ”de

politiske korrekte” burde være fokus for opgaven, men samtidigt forekommer det overordentligt relevant at inddrage begge, idet bevægelser sjældent betegner sig selv som ”højrepopulistiske” eller ”politiske korrekte”, men derimod i høj grad tildeles mærkatet af oppositionsgruppen. Ligeledes er det interessant at belyse, hvordan to på overfladen så forskellige diskurser og ideologiske baggrunde vokser frem med afsæt i samme analysefelt, nemlig det moderne globaliserede samfund, hvor flygtningekrise og krig i højere grad end før gør debatten om den ideologiske og værdimæssige diskurs yderst aktuell.

Problemformulering:

Hvordan forholder ’højrepopulismen’ og den såkaldte ’politiske korrekthetskultur’ sig til hinanden som fænomener.

Tilgang:

Med henblik på at besvare problemformuleringen, vil opgaven tage afsæt i forskellige kronikørers tilgang til begreberne højrepopulisme og politisk korrekthed med det formål at afdække, hvad der i offentlighedens øjne kendetegner disse to begreber og deres brug. Man kunne også have valgt en mere klassisk akademisk tilgang til den begrebslige afklaring, men således mister man en vigtig brug af begrebet, idet man således kunne risikere en mere formalistisk tilgang til den begrebslige betydning, og man herigennem ikke kan analysere fænomenerne, som de er - netop social-konstruerede, kulturelt betingede fænomener. Når dette er sagt, vil der dog også blive inddraget en leksikalsk definition på politisk korrekthed med henblik på at få så nuanceret en definition af begrebet som muligt. Derudover vil begrebet højrepopulisme i højere grad tage afsæt i forskningen, da dette som begreb kunne siges at have betydelig større forankring heri samtidigt med, at dette begreb bliver anvendt bemærkelsesværdigt sjældent i den offentlige debat. En mulig forklaring på dette forhold kunne være, at de højrepopulistiske bevægelser måske kunne siges at være blevet stuerene, hvor det modsatte måske er tilfældet for ”det politisk korrekte”. Endvidere vil der i denne redegørelse også følge enkelte eksemplificeringer gennem den politiske debat, såvel som populær-kultur med henblik på at påvise disse fænomeners form og eksistens.

Herudover bliver en artikel ved navn *Almindelighedens exces. Om populistisk karisma* (Christensen 2010) inddraget med henblik på at bidrage yderligere til analysen af det højrepopulistiske, der ligger ud over den gængse brug og opfattelse og muligvis går et skridt dybere i forhold til at forklare appellen i dette.

Herefter vil følge en redegørelse og analyse af begreberne/fænomenerne ud fra Zizeks værk om *Ideologiens sublime objekt* (Zizek 2010) såvel som input fra hans langt senere værk *Den nye klassekamp* (Zizek 2016) med henblik på at belyse, hvordan disse fænomener kan forstås ud fra en ideologi-kritisk forståelsesramme og ligeledes give et bud på, hvordan disse kan ses som gensidigt afhængige og gensidigt påvirkende fænomener, der til dels kan fungere som katalysatorer for hinanden. Der vil således løbende i dette forelægge en analyse af, hvordan denne teori kunne siges at relatere sig til problemformuleringen og de to begreber.

Opgaven afrundes med en diskussion vedrørende de forskellige perspektiver med henblik på - i hvert fald i nogen grad - at kunne bestemme, hvordan disse to strømninger interagerer.

Højrepopulisterne og de politisk korrekte

Begreberne højrepopulisme og politisk korrekthetskultur rummer allerede en række konnotationer i vores bevidsthed, og disse må ses som værende en del af indledningen samt mit afsæt og forudsætning for overhovedet at operere med disse begreber i en akademisk skriftlig kontekst. Naturligvis er der behov for yderligere belysning af, hvad der menes med disse og i hvilken form - hvis overhovedet - disse kan siges at eksistere. I det følgende afsnit bliver mulige betydninger af begge begreber søgt afdækket, og nogle indledende indvendinger til deres brug bliver præsenteret.

Politisk korrekthetskultur – den verdensfjerne elite:

Begrebet ”politisk korrekt” bruges, som nævnt i indledningen, ofte i den politiske debat nationalt og internationalt og kan defineres som følger:

”politisk korrekthed, udtryk, der opstod i sidste halvdel af 1980'erne for bestræbelse i retning af ligeværdig, ikke-diskriminerende behandling af fx handicappede og etniske og seksuelle minoriteter.

Det bruges især afstandtagende og polemisk om bestræbelser for at udskifte ord, der opfattes som belastede, med mere hensynsfulde og neutrale, fx neger med sort og hareskår med læbe-gane-spalte.”

(Jacobsen i *Den store danske* 2017)

Denne definition lægger hermed op til, at begrebet har at gøre med sprogbrug og et forsøg på at lave et sprog, der ikke diskriminerer forskellige minoriteter, hvilket umiddelbart kan synes som et sympatisk projekt. Det synes dog i den samtidige politiske debat at have fået andre konnotationer, hvilket vil blive forsøgt eksemplificeret i følgende.

Et eksempel på dets brug i en national sammenhæng ses hos Henrik Dahl (sociolog og folketingsmedlem for Liberal Alliance), der har begået en kronik med titlen *To ting, der gør de politisk korrekte så irriterende, provokerende og krænkende* (Dahl i Berlingske 2017). Han indleder her et angreb på det, han perciperer som politisk korrekthetskultur. Han mener, at det han ser som værende politisk korrekthed og dermed måske udtryk for en politisk korrekthetskultur, er udtryk for en paternalistisk eller maternalistisk kultur, hvori den ene part i en samtale udtræder som lige samtalepartner og derimod indtræder i en rolle som Henrik Dahl kalder ”*den irttesættende fader eller moder*.”(ibid.) Hermed er det, som Henrik Dahl ser som politisk korrekthed altså i hans optik, et overgreb over for den anden person som ligeværdig samtalepartner, hvilket han betegner som værende irriterende og ofte kan, med henvisning til en udtalelse fra Hella Joof, føre til det, Hella Joof betegner som en slags påtaget ”*turettesyndrom*”(ibid.), som modreaktion for netop ikke at underlægge sig dette i hans øjne paternalistiske overgreb.

Han mener således at:

”Politisk korrekte mennesker har travlt med mange ting. Til disse hører blandt andet at censurere sprogbrugen ved hjælp af idelige korreksninger og irttesættelser. Men den mest krænkende og provokerende ting, de beskæftiger sig med, er dog immervæk, at de bestandigt prøver at forhindre, at der konkluderes. ”

(ibid.)

Han postulerer således, at politisk korrekthed ikke alene laver sproglige overgreb som i Henrik Dahls øjne er censur men også, at det skaber et miljø, hvor man ikke må lave det, han betegner som ”*mønstergenkendelse og generalisering*”(ibid.) - i hans optik nogle af de primære egenskaber ved menneskelig intelligens. Han konkluderer derfor følgende: ”*Det, der gør politisk korrekthed så irriterende, er således to ting. For det første, at den gør Dem til et barn. For det andet, at den kræver, De skal tænke som en idiot. Begge dele er lige til at blive rasende over.*”(ibid.)

Henrik Dahl formår dog ikke klart at definere på hvilke områder denne mønstergenkendelse og generalisering ej længere er tilladt, men man må antage - jævnfør definitionen - at det netop har at gøre med at kunne komme med bestemte analyser og synspunkter i forhold til diverse marginaliserede grupper.

I forhold til en definition af politisk korrekthed, rummer denne forholdsvis korte kronik egentlig en i mine øjne ret rammende beskrivelse af det som selvproklamerede modstandere af denne ser som politisk korrekthed. Og uanset rigtigheden af dette postulat rummer teksten et eksempel på en gendrivelse, der i hvert fald til dels er lykket at implementere i den folkelige bevidsthed. Et eksempel på hvor indgroet begrebet politisk korrekthed er, i hvert fald som et tænkt imaginært konstrukt kan ses i satire-serien South Park, som altid har bevæget sig på grænsen af, hvad der ses som værende ok selv i en humoristisk og sartirisk kontekst. I denne serie optræder der igennem sæson 19(South Park Archives) en ny rektor, som iført et par solbriller og en selvpålagt sirenellyd springer til, hver gang der laves sjov med noget, som denne politisk korrekte rektor med det sigende navn ”PC-principal” ser som overtrædelser af de uskrevne diskursive regler for omtale af andre mennesker:

He is a maniacal idealist who passionately supports equal rights for all, often to the point of behaving extremely rudely and violently to anyone who shows even the slightest perceived sign of intolerance of any kind. He is therefore prone to aggressive, profane outbursts over minor transgressions, such as a student talking during an assembly. He is highly dedicated to his beliefs and will stop at nothing to enforce them upon others, although he can become very sensitive to the needs of those he feels are oppressed
(ibid.)

Interessant er det dog, at denne udlægning måske er endnu mere radikal end Henrik Dahls kritik af denne kultur, idet den til dels postulerer, gennem sin brug af politiet som analogi, at der ikke længere er tale om uskrevne regler for den diskursive sammenhæng, men at disse nærmest står som nedfældede sandheder, der skal håndhæves af en fælles offentlig justits, der bringer enhver, der overskrider disse normer til ansvar gennem shaming og/eller forskellige andre former for straf- ofte resulterende i offentlig ydmygelse.(ibid.)

Det interessante i denne udlægning er dog også, om der overhovedet ikke er nogen grænser for deres ideal for menneskelig diskursiv udfoldelse, om alle former for restriktioner på ytringer er lige grelle og om alle spørgsmålsstillen ved brug af forskellige ord er lige slemme. Samtidigt bliver det ekstremt vanskeligt at skelne mellem disse, såfremt man rent faktisk ønsker at lave en distinktion mellem den politiske korrekthed i sin negative forstand og ønsket om for eksempel at beskytte

minoriteter mod en gennemgribende diskurs, der søger at undergrave disses rettigheder.

På den anden fløj står ikke, som man kunne forvente, forsvarer af politisk korrektheden, men nærmere mennesker, der af deres opposition betegnes som sådan, men ikke selv har noget ønske om at vedkende sig det prædikat. Et eksempel på dette kan ses i artiklen af Moira Weigel bragt af the guardian: *Political correctness: how the right invented a phantom enemy.* (Weigel 2016) Den centrerer omkring Donald Trumps brug af begrebet ”Political correctness” og hvordan, hans valgsejr skal ses som en sejr for højrefløjen i at opfinde en fantomfjende, der ikke har hold i virkeligheden, men derimod blot bruges som et skræmmebillede af højrefløjen for at lave falsk opposition - eller som Weigel selv siger det:

“Every demagogue needs an enemy. Trump’s was the ruling elite, and his charge was that they were not only failing to solve the greatest problems facing Americans, they were trying to stop anyone from even talking about those problems.

“The special interests, the arrogant media, and the political insiders, don’t want me to talk about the crime that is happening in our country,” Trump said in one late September speech. “They want me to just go along with the same failed policies that have caused so much needless suffering.””

(Weigel i The Guardian 2016)

Således trækkes Trump ind som et eksempel på, hvorfor debatten om politisk korrektheden er forfjeldet, idet det ifølge Weigel hovedsageligt består af et imaginært konstrukt lavet af det, hun betegner som demagoger, der har brug for den imaginære fjende. I Trumps tilfælde en politisk korrekt elite, der udarbejder forfjeldede politikere, fordi de er bange for at sige sandheden, idet den ikke tjener deres interesser, og de derfor affejer disse ”profeter”, der kommer med sandheder, som eliten ikke har lyst til at høre. Sådan forholder virkeligheden sig dog langt fra ifølge hendes udlægning, og man må da også medgive, at det naturligvis må være politisk opportunt for en mand som Donald Trump at få fremstillet sin politiske opposition, som en flok virkelighedsfjerne fantasier, der ikke rummer modet til at lave reel forandring og affejer alt kritik gennem moraliserende og dømmende diskurser.

Hvis man jævnfør indsparket fra den danske debat samt South Parks fremstilling af de politisk korrekte, må man også sige - såfremt der ikke er nogen sandhed i udlægningen om de politisk korrekte - at en mand som Donald Trump og den ideologi han repræsenterer, i den grad er lykket i dets forehavende - ikke bare i den

traditionelt politiske arena, men i en bredere kontekst, også som en del af den kollektive bevidsthed.

Når dette så er sagt, må man dog stille spørgsmål ved, hvorvidt der er tale om en totalt konstrueret fjende, idet man kunne hævde at følgende citat, i hvert fald i nogens øjne, netop ville være et udtryk for det, som de som betegnes som politiske korrekte kunne mene: *"What liberals might have seen as language changing to reflect an increasingly diverse society – in which citizens attempt to avoid giving needless offence to one another – Trump saw a conspiracy."* (ibid.)

Hermed kunne man sige, at der i hvert fald er et ønske om til dels at styre diskursen i en vis retning. Samtidigt må man stille sig spørgsmålet, om det ikke netop er det Donalds Trumps vælgere for eksempel frygter, nemlig ikke at kunne ytre sig på en måde, som de forbinder med deres identitet. Når dette er sagt, er der selvfølgelig også en vis legitimitet i kampen om sproget, da denne, i hvert fald i nogens optik, kan ses som at være et ekstremt magtfuldt redskab i forhold til, hvordan virkeligheden perciperes. Hvis man skulle påpege noget, der dog kan forekomme en smule naivt i tanken om at få lavet et sprog, der blot reflekterer den nye samfundstype og øgede diversitet, er det, at dette naturligvis heller ikke er værdineutralt, da dette kunne siges at være en del af et humanistisk ideal, som man i et demokrati må forvente, at ikke alle nødvendigvis er tilhængere af. Dette vil dog blive udfoldet nærmere, hvorfor dette er problematisk i de senere afsnit, der omhandler Zizeks ideologikritik. Der må derfor også være en vis legitimitet i at kritisere enhver sproglig tilpasning for at have en agenda, selvom denne kan være nok så legitim, da der alt andet lige inden for demokratiske idealer må være et behov for at kunne diskutere denne sproglige formation. Endvidere rejser spørgsmålet sig om, hvorvidt en politisk kamp for en respektfuld eller korrekt tiltale af forskellige samfundsgrupper eller enkeltindivider ikke netop bør betegnes som en form for politisk korrekthed, jævnfør definitionen på denne, og dette kan - som man kan se i ovenstående beskrivelser - både kan ses i et positivt og negativt lys afhængigt af det enkelte individs værdimæssige og sproglige idealer.

Men uanset om dette udelukkende eksisterer som skræmmebillede og som diskursivt element, kunne man alligevel hævde, at man uanset denne definitionsproblematik - når begrebet eksisterer og bliver brugt så ofte begrebsligt - er interessant at undersøge ideologien og bagvedliggende forudsætninger, ikke alene for dem, der benytter termen - altså dem der af modstandere af en politisk korrekthetskultur - men

også hos dem, der hævder, at den er ikke eksisterende og blot er en falsk opposition, nærmest en stråmand opbygget af højrefløjen for at gennemfører højrepopulistiske projekter.

Højrepopulismen – folket, massen og pøblen.

Det andet begreb som rapporten vil søge at undersøge og udfolde, er begrebet, der kaldes højrepopulisme. Jeg ville umiddelbart hævde, at begrebet har et lidt andet udspring end det tidligere belyste begreb nemlig politisk korrekthed, idet det oftest bruges i en mere akademisk kontekst og herudover interessant nok ofte af dem, der i den højrepopulistiske diskursive konstruktion er dem, som betegnes som politisk korrekte eller den elite, de egentligt påstår at vende sig mod. Fællestrækket bliver således i et eller andet omfang, at det sjældent er begreber, der benyttes af henholdsvis ”de politisk korrekte” eller ”højrepopulisterne” selv, men i stedet for er begreber, der bruges om nogle andre af disses kritikere.

I artiklen *Skal vi kalde det højrepopulisme?* (Poulsen, *Kristeligt dagblad* 2016) omtaler forsker og lektor i højrepopulisme ved Aalborg Universitet Susi Meret dog begrebet som følger:

”’Højre’ skal markere, at partierne står til højre, når det gælder synet på nationalstaten (versus et mere internationalt, multikulturelt synspunkt, red.) samt synet på indvandrere. Og ’populisme’ er centralt for at afspejle, at det er partier, der ser sig selv i et modsætningsforhold til eliterne,”
(ibid.)

Hermed ses begrebet af Meret mere som at have to indholdselementer gennem henholdsvis den højreorienterede dimension, som hun beskriver som værende hovedsageligt båret af den nationalistiske dimension af det politiske spektra, som hun sætter overfor mere multi-kulturalistiske idealer. Interessant i denne del af begrebet er, at højre traditionelt set ikke kun har været en nationalistisk betegnelse, men ligeledes er en betegnelse brugt om politikere, som var fortalere for en økonomiske liberal politik. I dette danske, politiske landskab giver dette dog fin mening, idet et parti som Dansk Folkeparti netop ikke er fortalere for dette, og i forhold til økonomisk politik på mange måder ligger tættere på traditionel centrumvenstre politik - i hvert fald retorisk gennem deres forsvar for ydelser til de mest udsatte samfundsgrupper. Denne definition af højre ligger dog nært op ad spændet mellem disse og de politisk korrekte, da det netop er herigennem, man især kan se det, i hvert fald det italesatte

modsnævningsforhold mellem eliten og den brede befolkning, idet ”eliten” ofte er fortalere for netop et mere globalistisk perspektiv på for eksempel indvandringsområdet. Man kunne dog måske indvende, at denne definition af højrefløjen rummer visse problematikker, idet man kunne sige, den tilmudrer den politiske forskning, idet det økonomiske højre-venstre slet ikke er en del af denne. Måske kunne man hævde, at det netop er derfor, Merets definition med rette omtales som populistisk, idet det økonomiske perspektiv skal underspilles, eller i hvert fald være en mindre del af programmet, idet man på denne måde kan ramme bredere i forhold til det antagonistiske forhold, der skal italesættes mellem den såkaldte elite og resten af befolkningen. Denne diskurs taler hovedsageligt til befolkningsgrupper, der ikke ser sig som en del af denne elite, og der derfor også kunne være et ønske om at favne alle i gruppen, der ikke er en del af den politisk korrekte elite, uanset ideal for økonomisk omfordeling.

Hvis man skulle indvende noget mod Merets udlægning af denne, er det om der i stedet for højre i stedet burde bruges begrebet national, idet man her helt udtager den økonomiske dimension af traditionel højre-venstre politik. At begrebet alligevel indeholder disse konnotationer, kan man dog se i at de højrepopulistiske partier - så vidt vides uden undtagelser - synes at danne regeringer med den økonomiske højrefløj i politik. Måske også i en grad for netop at understrege forskellen mellem eliten i deres perspektiv og den mere - i den populistiske optik - fornuftige og jordbundne økonomiske politik, som også kunne ses som en nødvendigheds politik, der først og fremmest vil gendrive det bestående, der netop formår at koble højrepopulistiske partier med den mere traditionelle højrefløj, hvorfra man kunne sige Merets udlægning af begrebets betydning i hvert fald har en vis relevans.

Der bliver dog også fremlagt andre definitioner af begrebet i samme artikel herunder denne af ”*Ruth Wodak, æresprofessor ved Lancaster Universitet i England*”(ibid.): ”*Det er et videnskabeligt begreb, som giver mening for de partier, der opererer inden for demokratiske rammer. Og ’populisme’ er vigtig at have med, fordi partierne netop ser sig selv som folkets talerør, ...*” (ibid.)

Denne definition læner sig nært op af den forrige beskrevne, men lægger i højere grad vægt på selvforståelsen hos de højrepopulistiske partier, der i hvert fald i eget selvbillede er folkets talerør, og det er herigennem det populistiske aspekt består. Den centrale forskel kunne her siges at være, at man i denne definition ikke definerer sig selv i modsætning til en gruppe, men herigennem italesætter sig med baggrund i folkets vilje. Dette lægger forrige definition dog også i nogen grad op til, men på

samme tid defineres den højrepopulistiske observans i højere grad gennem sit antagonistiske modsætningsforhold frem for sin egen sag. Man kunne derfor sige, denne definition til dels er mindre kritisk overfor det højrepopulistiske, idet man kan hævde, at begrebet her påtager sig en mere aktiv og skabende rolle i stedet for en ren reaktiv.

Den sidste definition som i artiklen fremhæves er fra Paul Taggart, som er professor ved Sussex Universitetet i England.(ibid.) og hans definition er således:

”I en populistisk demokratiopfattelse går flertallets rettigheder frem for beskyttelsen af mindretal. Deres rettigheder opfattes som fordele på flertallets bekostning. Intet bør stå i vejen for flertallets ønsker. Populistiske partier har derfor en tendens til at begrænse kontrolmekanismer som forfatningsdomstole og internationale traktater, ...”

(ibid.)

Denne definition må nok betegnes som den suverænt mest kritiske, idet Paul Taggart definition dybest set definerer højrepopulisme ud fra, at den gør op med det demokratiske princip om mindretalsbeskyttelse. Det skal det dog også bemærkes, at han i sin definition - i hvert fald såfremt, han er citeret korrekt - ikke lægger vægt på ”højre”-delen overhovedet, og det dermed bliver en generel kritik af det, der kunne ses som populistiske idealer og partier, uanset hvilken del af det politiske spektrum, de synes at befinde sig på. Hermed kunne man sige, at Taggart ser et nært slægtskab mellem det totalitære og det populistiske, og det kunne i en negativ læsning godt ses som en slags frygt for den utæmmede masse. Men uanset om den læses som sådan eller ej, ligger der i højere grad her en værdidom i forhold til højrepopulismens forhold til demokratiske værdier, i hvert fald i en traditionel vesteuropæisk forståelse af demokratibegrebet.

Der er således forskellig brug af begrebet, hvor noget kan siges i større grad at tillægge henholdsvis højredelen og den populistiske del forskellige vægtninger, men det er ligeledes et spørgsmål om i hvor høj grad den tillægges værdidomme som for eksempel i spørgsmålet om, hvorvidt disse bevægelser søger at overskride konventioner og traktater, selvom man også kunne hævde, at man i det på overfladen mindre normative definitioner ligeledes tillader andre at tillægge begrebet anden mening. Man kunne godt forestille sig, at de to førstnævnte kunne ses i et positivt lys ud fra en demokratisk optik. ”Folkets talerør” kunne i hvert fald umiddelbart let læses som en god og positiv stemme i den demokratiske debat, og man kunne

levende forestille sig forskellige politiske partier med vidt forskellige mærkesager, der kunne tage dette med i deres værdigrundlag - eller om ikke andet som et fængende slogan i en valgkamp.

Fælles for alle disse definitioner er dog, at de kommer ud af en akademisk kontekst med folk, der forsker i området, i modsætning til det tidligere belyste begreb ”politisk korrekthed”, som ikke alene bliver brugt løseligt i den offentlige debat af politikere - i forrige afsnit illustreret med Henrik Dahls udtalelser – men ligeledes bliver brugt som populærkulturel reference, som det eksempelvis ses i South Park. Man kunne hermed sige, at det ene begreb er lykkedes med at nå bredere ud, men samtidigt kan dette også være et udtryk for, at det er vanskeligere definerbart, idet det bruges af folk, der i hvert fald på overfladen ikke er enige om dets brug – på trods af en vis fællesmængde. Interessant er det dog, hvis man ser på politisk korrekthed som værende hovedsageligt brugt af højrepopulistiske kræfter, at disse på sin vis til dels har vundet en sproglig kamp, idet begrebet politisk korrekthed i den grad må siges at have slået igennem, som en politisk realitet, der kan bruges som et angreb mod politiske agenter, hvis observans, man ikke deler. Det andet begreb ”højre populisme” kan netop indenfor denne diskursive virkelighed, affejes som værende et produkt af netop politisk korrekthed, og dermed fratages begrebet sin relevans i den politiske debat - dog med det forbehold, at højrepopulisterne - hvis man eksempelvis kigger på udtalelserne fra Donald Trump - netop ser sig selv i den marginaliserede position, hvilket måske også er en del af deres styrke og politiske mulighedssfare. Derudover kan definitionsproblemet med højrepopulisme ligeledes bruges til at underminere begrebets værdi, idet det – afhængig af læseren - også kan rumme positive konnotationer. Omvendt kunne man sige, at det forholder sig med begrebet politisk korrekt, hvilket også illustreres i artiklen *Political correctness: how the right invented a phantom enemy* (Weigel 2016), der netop peger på, at begrebet kan bruges uden noget smalt defineret genstandsfelt, men i stedet for kan udfoldes som en slags paraplybegreb i forhold til udtalelser, med hvilke man er uenige. Herigennem kan det som diskursivt virkemiddel muligvis være en styrke for netop dette begreb, at det er løseligt defineret, idet det ikke i samme grad er underlagt akademisk debat, men nærmere bliver brugt som et begreb af folkets såkaldte talerør til at italesætte en generel harme mod en af dem erklæret elite. Definitionsproblematikken på ”højrepopulisme” kan derimod være med til at erodere dette begrebs betydning i den

generelle politiske debat, netop fordi det springer ud af det ”virkelighedsfjerne” akademi – som af nogle kunne betegnes som et symbol på de politisk korrekte.

Almindelighedens Exces – massebegreber og den højrepopulistiske karisma

Jeg vil som nævnt udover før nævnte udlægninger her redegøre for og analysere nogle af de centrale pointer i artiklen *Almindelighedens Exces. Om populistisk karisma*(Christensen 2010) med henblik på søge nærmere ned i, hvad der udgør appellen og muligvis også faren ved de højrepopulistiske strømninger. Christensen opstiller netop problemstillingen med det svære definerbare ved højrepopulisme, som følger:

”Højrepopulisme’ er en notorisk upræcis term – og så meget desto mere som de fleste såkaldt højrepopulistiske partier og bevægelser selv hævder ideologisk at være ’hinsides højre og venstre’.” (Christensen 2010: 1)

Udover at påpege det svært definerbare ved begrebet, trækkes der i denne artikel også en tolkning af begrebet ind med ordene: *”Som det gerne skulle komme til at stå klart i løbet af artiklen, bruges termen imidlertid her i en lidt anden betydning, nemlig om en populisme der (også) påkalder folkets exces, dvs. et folk der er utilgængeligt for enhver form for humanistisk opløftelse og forbedring.”*(ibid.)

Denne brug af ordet kunne umiddelbart godt læne sig op af den, der taler om højrepopulisme som undergravende i forhold til mindretalsbeskyttelsen - altså Taggerts definition, men den synes umiddelbart at gå endnu videre end dette, og jeg vil her prøve kort at opsummere artiklens analyse af det højrepopulistiske, som en exces - altså som gørende sig selv utilgængelig fra ethvert kritisk indspark fra humanistiske idealer.

Christensen stiller sig i denne artikel i opposition til førnævnte Paul Taggart med ordene:

”[Paul Taggart] hævder, at populismen kræver ’de mest ekstraordinære individer til at lede de mest ordinære individer.’ (Taggart 2000: 1) *Det er imidlertid netop dette perspektiv, som det er denne artikels ambition at anfægte.”* (ibid.: 2)

Christensen hævder nemlig, at karismaen i højrepopulismen består i, at den formår at transcendere og dermed ophæve skellet mellem det ordinære og det ekstraordinære, og siger derfor med udgangspunkt i Slavoj Zizeks filosofi at: *”I den forstand består populistisk karisma grundlæggende i at lægge krop til ordinaritetens iboende ekstraordinaritet.”*(ibid.) Den populistiske karisma formår dermed, ifølge Søren Christensen, at gøre det ordinære ekstraordinært, fordi det ordinære allerede rummer

denne merhed i sig, at det allerede er iboende i det ordinære, og det netop er herud af, at den populistiske karisma vokser. Han fortsætter sin analyse af denne populistiske karisma gennem først en idehistorisk analyse af begrebet, som det fremkommer i romantikken gennem det, han kalder et forsøg på at forsoner ”*populus*”(ibid.: 3) altså folkemassen, som hele befolkningen med ”*vulgus*”(ibid.) - den mere pøbelagtige beskrivelse af masserne, som han siger har rødder tilbage i den antikke forståelse af massen som et utæmmet og farligt væsen, der bør holdes under kontrol. I denne beskrivelse siger han, at det her i en eller grad lykkedes med at få fremstillet masserne, som følger:

”Det er netop som denne særlige del, der er foragtet og trådt under føde, som sulter, som fryser, som tæres af feber – med ét ord: som lider. Det er derfor ikke for ingenting, at det 19. århundredes romantiske populisme (såvel som den tidlige socialistiske agitation) igen og igen fremstiller folket som en forpint Kristus, hvis lidelse netop er en passionshistorie, en lidelse der ophøjer gennem nedværdigelsen og forløser folket som bærer af Nationens og Menneskehedens spirituelle idé.”

(ibid. 4)

Således bliver det ifølge Christensen sådan, at den førnævnte *vulgus* - det pøbelagtige - også bliver udtrykket for *populus* netop gennem deres lidelse, eller at den i hvert fald i populistiske ideologi og tidlige socialistisk agitation fremstilles på en måde, hvor massens og dermed folkets karakter består heri, idet de gennem deres lidelseshistorie også i en eller anden grad formår være bærere af den sande folkeidentitet eller den sande folkesjæl. Hermed kommer det vulgære pøbelagtige også samtidig til at rumme det ekstraordinære eller den sande folkesjæl - eller som han beskriver det med udgangspunkt i Victor Hugo forfatteren til ”*Les Misérable*”: ”*I den forstand er elendigheden på én gang porten til forløsningen og til fortabelsen.*”(ibid.) Denne romantiske diskurs hævder Christensen dog, der gøres op med efter faldet af Pariserkommunen samt oprettelsen af grundskolerne og herigennem den læsende masse: ”*Det er en dumhed, der er så meget desto mere skræmmende, som den er kontamineret med dannelse – som den (med Adornos berømte udtryk) er en ’halvdannelse’, der er frembragt af de moderne samfunds egne uddannelsessystemer.*”(ibid.: 6) Og denne ide om den halve dannelse i kombination med Pariserkommunens blodige sluthistorie bliver ifølge Christensen til det, han kalder ”*massediskursen*”(ibid.: 5), hvor massen igen ses som et vildt og utæmmet dyr, idet massen kunne siges i hans optik at miste deres element af uskyld og

lidelseshistorie, og herigennem mister deres evne til at forløse og rumme en folkeånd, netop fordi de mister deres element af lidende klasse, der bærer den sande folkesjæl.

Herudover fremlægger Christensen ideen om, at foragten for masserne adskiller sig grundlæggende fra den tidligere aristokratiske klasses massekritik, hvor han betegner den gamle aristokratiske som følger: ”*Denne foragt kunne med en vis ret stadig kaldes ’fornem’ i Nietzsches moralgenealogiske forstand, i og med at den drejede sig om at skabe distance til alt, hvad der var lavt, gement og pøbelagtigt.*” (ibid.: 6) Han henviser her til Nietzsches moralfilosofi og skellet mellem herre- og slavemoral men siger, at den nye massekritik ikke arver den tidligere moralitets fornemhed, idet den primær motivator for masseforagten i denne nyskabning er frygt, frygten for den utæmmede masse, der pludseligt kan gøre vildt oprør og vende verdensordenen, endda på baggrund af en halv dannelse og uden den naive folkeånd, som netop ophøjede det folkelige til noget mere end bare en utæmmed masse. Ligeledes kunne massen i det romantiske syn, gennem deres elendighed, formå at bære på noget ægte. Man kan hermed sige, at Christensen i hvert fald til dels formår at positionere sig selv rimeligt kraftigt i forhold til det, han kalder den massekritiske diskurs, idet han gennem sin brug af Nietzsche får understreget, at den massekritiske kultur bør ses som en ressentimentkultur, idet dette ressentiment netop opstår i modsætning til noget andet, eller som Nietzsche selv udlægger det: ”*Whereas all noble morality grows out of a triumphant saying ‘yes’ to itself, slave morality says ‘no’ on principle to everything that is ‘outside’, ‘other’, ‘non-self’: and this ‘no’ is its creative deed.*” (Nietzsche 2006: 11) Christensen understreger også dette selv længere fremme i sin analyse af massen og det populistiskes opblomstring: ”*Hvis det er korrekt, at afskyen for massen ikke som den klassiske afsky for mængden er bundet til en fornem foragt for det bestialske, men derimod til en fantasmatisk skræk for det monstrøse, så kan det ikke undre, at den i visse tilfælde tværtimod ligefrem kan tage form af et hadefuldt ressentiment mod massen*” (Christensen 2010: 7).

Men hvad har disse forskellige syn på masserne at gøre med højrepopulisme. Jo, disse danner netop udgangspunkt for hans videre analyse af den populistiske karisma som en slags almindelighedens exces, altså det der ligger ud over det ordinære, da det på en måde allerede er indeholdt heri, netop som en slags overskud eller i Christensens terminologi et exces og beskriver med udgangspunkt i dette:

”*Populistisk karisma er grundlæggende en ekspressiv karisma i den forstand, at den populistiske leder kun er karismatisk, så længe han formodes at udtrykke eller give*

stemme til folket. Denne ekspressive funktion er paradoksal, for så vidt som den ikke udtrykker noget. Folket har ingen positiv eksistens”(ibid.: 9)

Altså ser Christensen den populistiske karisma som et udtryk for det, man kunne kalde en tom masse, der samtidig rummer mere end sig selv - altså at denne kun eksisterer samlet i den højrepopulistiske leder eller den stærke mand, der formår at udtrykke en storhed i folket, men samtidigt formår denne at være tom. Den populistiske karisma eksisterer ikke uden lederen, da folket ifølge Christensen ikke har nogen positiv eksistens i denne, og de herigennem kommer til at fremstå som en form for tomme subjekter, der i bedste fald kun er defineret ud fra deres mangel og i værste slet intet rummer. Dette intet formår samtidig at blive gjort til et noget gennem lederen, udtrykt som netop den populistiske karisma, hvis blotte eksistens Christensen udlægger som paradoksal. Han beretter videre at: *”Denne figur gentages i nutidig populisme i den forstand, at lederen også her er mere folk end folket selv – også det populistiske folk er et tavst folk, der kun eksisterer, for så vidt lederen lægger krop til det.*”(ibid.: 10). Dette kan ses som en opfølgning og uddybning af det foregående citat, hvilket måske kunne hævdes at gøre dette paradoks endnu dybere, idet den karismatiske leder netop formår at være mere folk end folket. Umiddelbart giver dette ikke mening medmindre, man inddrager Christensens forklaring om denne excès som netop muliggør konstruktioner i hvilket dette er tilfældet. Måske kunne man sige, at troen på den karismatiske leder som værende udtrykker af folkets stemme netop er det, der får billedet af denne til at fungere gennem ideen om en leder, der formår at lægge krop til denne ide om folkets storhed eller som Christensen siger det: *”Det er et folk, der er ’mere end sig selv’, som er sin egen excès – og den populistiske leders karisma består netop i at lægge krop til denne excès*”(ibid.) Han fortsætter og pointerer, at populismen også rummer mere end dette: *”Populisme er også en ideologisk diskurs, hvis centrale træk er positiveringen af almindeligheden*”(ibid.). Man kan måske sige, at der her er en central forskel mellem tidligere populistiske/højreradikale ledere, som eksempelvis lederne af aksemagterne, som til dels har været med til at skabe det 20århundredes i nogen grad berettigede massekritik, idet der i disse ideologier også herskede en række ideologiske diskurser - for eksempel om det tyske herrefolk, hvis ret det var at tilkæmpe sig herredømmet i Europa. Herimod kan man sige, at der i denne udformning af den populistiske karisma ikke længere er tale om vanvittige storhedsidealere i lige så høj grad i den nye populisme, da denne skal underbygge det almindelige uden egentligt at ophøje dette til et større ideal. Tendensen eksemplificeres gennem Pia Kjærsgaard, som han dog

ikke går så vidt som til at sammenligne med de totalitært tænkende populistiske bevægelser i 30'erne, men derimod bruger et mere aktuelt eksempel, nemlig Mogens Glistrup:

”I forhold hertil betragtes Pia Kjærsgaard ofte som en tammere og mindre ’interessant’ lederfigur. Men hun betragtes også som en mere skræmmende, en mere uhyggelig figur – netop fordi excessen i hendes tilfælde ikke står frit frem men lurer spektralt i almindelighedens midte. Dette lader sig måske lettest illustrere med kontrasten mellem Glistrups og Kjærsgaards fysiske fremtræden – eller, mere præcist, med kontrasten i en ganske bestemt fysisk detalje, nemlig deres fortænder.”

(ibid.: 12)

Der trækkes således ifølge Christensen en linje mellem den før store mand eller den anderledes tænkende, der formår ”at sige det andre tænker”, men samtidig fremstår ekstraordinær, for eksempel gennem dennes fysiske optræden, således at netop denne leder kunne lægge krop til denne exces fra almindeligheden og herigennem fremstå karismatisk. Man kunne ifølge Christensen sige, at der sker en ny bevægelse, hvor excessen på en eller anden vis træder frem gennem netop det almindelige og det ordinære - på en eller anden vis et menneske, der er så ordinært, at det bliver ekstraordinært. Han fremhæver ligeledes her Glistrups fortænder og den i hans øjne påfaldende mangel på fysiske karaktertræk i karikaturen af Pia Kjærsgaard, om hvilket han siger: *”Hos Pia Kjærsgaard er det derimod det uudgrundelige og uhyggelige sammenfald mellem almindelighed og exces, der er karismatisk.”*(ibid.:14) til at underbygge, at denne har skiftet karakter. Man kunne dog måske spørge ind til, hvorvidt almindeligheden herigennem ikke mister sin excessive karakter og blot bliver til en almindelighed. Alligevel formår denne karisma til dels at blive opretholdt, eller muligvis kunne det ses som en sejr for højrepopulismen, idet den fralægger sig sin excessive karakter og blot bliver en almindelighed. Skulle dette være tilfældet, er det dog påfaldende, at eksempelvis Dansk Folkeparti er gået så meget frem, men dette kunne måske ses som et skift fra det ideologiske konstrukt omkring den excessive leder og et skift til ønsket om en generel almindelighed, der dog også kunne siges at have nogen skræmmende konnotationer, såfremt denne vitterligt er målet for den højrepopulistiske bevægelse. Skulle man alligevel nuancere dette, kunne man kigge mod udlandet og Donald Trump, som i den grad er udsat for fysiske karikaturer gennem for eksempel hår, hud og hænder og på en eller anden måde minder mere om Glistrup som billede på denne

populistiske karisma. Samtidig har USA netop ikke på samme vis som Europa været udsat for disses bevægelser, i hvert fald ikke umiddelbart i samme form, da deres valgsystem i nogen grad har kunnet forebygge dette, og man kunne let forestille sig, at det netop bliver den påfaldende almindelighed, der overtager Trumps plads i den højrepopulistiske bevægelse i fremtiden.

Christensen beretter videre, at denne karisma har forstået at lave et afgørende angreb imod den kulturradikale traditionelle konstruktion i forhold til provokation og almindelighed:

”Den kulturradikale modsætning mellem almindelighed og provokation ophæves her i en dialektisk syntese, hvor det er almindeligheden selv, der er blevet provokationen – en provokation som nu er vendt mod kulturradikalismen selv.”(ibid.: 15)

Hvor det jævne, det almindelige, det ordinære netop formår at fungere som en provokation ind i en klassisk kulturradikal analyse og det almindelige på samme tid som sin almindelighed formår at rumme det andet - netop provokationen i sig.

Umiddelbart kunne man hermed sige, at begge massebegreberne består i forhold til Christensen ide om den populistiske karisma, og man kunne måske til dels sige, at hvilket massebegreb, der synes mest dækkende, afhænger af på hvilken side af disse højrepopulistiske ledere, man står, selvom begge rummer problematikker. Måske kunne man sige, at de højrepopulistiske bevægelser formår - i hvert fald til dels - at overtage 1900-tallets syn på massen og lederen, og herigennem kan udtrykke det forpinte folks storhed, som dog ikke eksisterer uden den karismatiske leder, som ligeledes er afhængig af at kunne give folket eller massen denne stemme for i sandhed at kunne opnå denne populistiske karisma. På samme tid synes ressentiments opfattelsen af det pøbelagtige, og frygten for den ukontrollerbare masse også at være på spil i dagenes politiske klima, eller som Christensen udlægger det:

”Dette ’kulturspil’, som ikke er den anerkendte smags men den fornægtede afsmags spil, formår højrepopulismen om nogen at ’spille som et spil’. Her er det den humanistiske elite, der fanges i et spil, som den ganske vist er medskyldig i, men som den ikke mestrer – netop ikke formår at spille som et spil. For hvor højrepopulismen godt kan påtage sig sin egen obskøne underside, undermineres humanismens symbolske autoritet i samme omfang, som dens obskøne underside eksponeres. I den forstand må humanismen nødvendigvis ende som taberen i afsmagens spil.”

(ibid.: 22)

Altså kan eliten i forhold til projektets problemformulering muligvis godt betegnes, som det man kalder politisk korrekthed eller politisk korrekthetskultur, netop fordi de humanistiske idealer kan ses som grundideen bag disse, idet de kan betegnes som den kilde, hvorfra ønsket om et sprog, der ikke marginaliserer de forskellige minoritetsgrupper, er opstået. Christensen vælger dog at udlægge det som humanisme, og man kunne måske stille spørgsmålet, om man netop gennem skabelsen af den politisk korrekte diskurs ikke taber spillet. Muligvis kunne man endda gå endnu videre og spørge, om de højrepopulistiske bevægelsers sejre og excess ikke netop består i at fremkalde denne reaktion fra ”de politisk korrekte”, og de herigennem gendriver det ovenstående ressentiment og fastholder de humanistiske idealer i en position, hvorfra de ikke kan vinde, da disse hele tiden ligeledes vil blive undermineret af selv samme højrepopulistisk sprogbrug og provokationer. Hvorvidt der er en løsning på denne problematik, synes dog svært at besvare, idet man kunne sige, at Christensen har en pointe i sit billede af den obskone undersides eksponering, som netop får de humanistiske idealer til at miste deres tidligere autoritet som grænserne for, hvilken retorik der kan benyttes i forhold til hvilke befolkningsgrupper og beskyttelsen af minoriteters rettigheder. Med dette tab af autoriteten kunne man måske hævde, at dens stadige forsøg på at håndhæve denne, ikke netop spiller lige ind i den højrepopulistiske karisma og selvforståelsen i grupperinger, der lader sig fascinere og tilslutter sig disse lederfigurer. I stedet burde der måske findes andre løsninger, der netop kan inddrage masserne som andet, i den politiske og filosofiske analyse, end de uskønne masser og netop formå at give disse en positiv eksistens og vitalitet i sig selv, frem for kun at definere disse ud fra deres mangel og exces. Eller måske i stedet skabe et radikalt nybrud, hvor folket eller den tavse masse netop får en positiv eksistens, således der kan blive tale om reelle demokratiske processer frem for en negligering af subjekterne, som man trods alt må tænke kunne findes, såfremt de fremtræder fra den anonyme masse. Måske er der netop brug for en slags politisk subjektliggørelse - eller med Christensens udlægning af Adorno - en hel i stedet for en halv dannelse af disse masser frem for blot at se dem repræsenteret i sin egen exces gennem den højrepopulistiske karisma.

Zizek – Det sublime objekt og en ny klassekamp.

Som tidligere nævnt vil jeg bruge den slovenske filosof Slavoj Zizeks filosofi og specielt dennes ide om ideologiens sublime objekt og særligt det ideologiske fantasme til at give en forståelse for, hvorvidt ”det politisk korrekte” og det højrepopulistiske som ideologiske former i et vist omfang vokser ud af det samme, eller i stedet skal ses som to separate ideologiske konstruktioner, der har hvert deres objekt for den ideologiske tilblivelse.

Dette afsnit vil derfor indeholde en redegørelse for, hvad der forstås med et ideologiens sublime objekt med særlig vægt på det, Zizek kalder fantasmet.

Ligeledes inddrages en række andre centrale termer fra Zizeks ”ideologiens sublime objekt”, da disse i hvert fald til en vis grad er nødvendige for at forstå, hvordan denne teori fungerer - særligt i forhold til problemformuleringen.

I forordet til den danske udgave skrevet af Henrik Jøker Bjerre og Carsten Bagge starter disse med at klargøre, hvilken kontekst dette værk kommer ud af, nemlig af den opbrydningstid, som netop skete i 1989 med jerntæppets fald. Zizek var positioneret som en del af oppositionen i Slovenien mod det kommunistiske styre, og de siger således i forbindelse hermed: ”*Ideologiens sublime objekt bærer præg af denne opbrydningstid...*” (Zizek 2010: 7) og fortsætter med at fremhæve, at Zizek siden bogens udgivelse har ændret synspunkt i forhold til visse problemstillinger, men at det alligevel stadig må betegnes som et af hans hovedværker (ibid.). Dette vil også forklare, såfremt der - i det andet Zizek-værk ”*Den nye klassekamp*” (Zizek 2016), der søges inddraget i analysen - er en divergerende opfattelse fra de synspunkter han fremlægger i *Ideologiens sublime objekt*, idet det er hans seneste værk og beskæftiger sig med netop den aktuelle flygtningekrise, som må siges at være en af de store slagpladser mellem politisk korrekthetskultur og det højrepopulistiske.

I forhold til Zizeks førnævnte nypositionering, laver Bjerre og Bagge dog en form for forsvar gennem det, der i Zizeks terminologi kaldes det Reelle, som ifølge disse er den form ideologien har, og hvorom de siger: ”*Det kan ikke holdes fast i en bestemt definition, der ”fremviser”, hvad det reelle i virkeligheden er. Det reelle ”er”*”

egentligt slet ikke, men modsætter sig blot, eller det er realitetens eller den symbolske ordens, sprogs, problemer med sig selv.”(Zizek 2010: 16). Herigennem kunne man sige, at Zizek i et eller andet omfang, trods de førmtalte inkonsistente sider i hans tænkning, alligevel kan ses som loyal over for sin teoridannelse, idet man kunne hævde, at Zizeks teori altid lægger op til nyfortolkning alt efter, hvilken ideologisk konstrukt man indgår i, og at forståelsen derfor nødvendigvis må ændre sig. Man kunne derfor sige, at der ikke som sådan ligger noget unaturligt i, at Zizeks tænkning divergerer alt efter om den udspringer af det kommunistiske Slovenien eller Slovenien som en del af EU og hermed -i hvert fald til dels - er en del af den liberaldemokratiske diskurs i den vestlige verden. De begreber, som vil blive behandlet fra denne bog, har dermed ikke mistet deres teoretiske relevans, heller ikke for Zizek, men de fordrer, at der hele tiden bliver tolket og analyseret i forhold til de gældende konstruktioner, som netop kunne siges at være projektets sigtet - netop at applicere disse på de nye ideologiske spændingsfelter, der kunne siges at være opstået siden bogens første udgivelse i 1989.

Men før beskrivelsen af udvalgte delementer, herunder førnævnte Reelle og det ideologiske fantasme, bør det måske først præciseres, hvad ideologiens sublim objekt, som jo netop er overskrift for bogen og dermed også må ses som værende opbygget omkring disse andre, begreber, betyder. IEP skriver om Zizeks udlægning af ideologien således:

“What political ideologies do, precisely, is provide subjects with a way of seeing the world according to which such an inability can appear as testimony to how Transcendent or Great their Nation, God, Freedom, and so forth is—surely far above the ordinary or profane things of the world.”(Internet Encyclopedia of Philosophy)

Altså at ideologien giver subjektet en måde at forstå omgivelserne på, i hvilken den mangel på forståelse, der egentligt kan ligge bag, bestyrker troen på det ideologiske konstrukt, som i disse kan have vidt forskellige udtryksformer lige fra nationen til gud og sågar frihed. Altså kan man sige, at denne læsning og udlægning af Zizeks ideologibegreb og det sublim objekt kan have vidt forskellige karakter. Fælles for dem er, at ideologien netop fungerer gennem den abstrakte ide om disse elementer, som det der samler alle samfundets iboende antagonismer i sig. Det er i denne kontekst, at disse næste begrebsafklaringer skal forstås, nemlig som en delmængde af

det som muliggør og udgør de ideologiske konstruktioner rettet mod det, som Zizek omtaler som *'Ideologiens sublim objekt'*.

Det Reelle:

En vigtig dimension for at forstå det sublim objekt, som det ideologiske fantasme kan komme til at udgøre, findes i Zizeks læsning af Lacan og dennes forståelse af det Reelle og dets forhold til dets symbolisering, altså sådan som det fremtræder i verden i den ideologisk forankrede virkelighed. Om dette siger Zizek ud fra sin tolkning af Lacan: *"Det berømte lacanianske motto om ikke at vige for sit begær (ne pas céder sur son désir) – er rettet mod det faktum, at man ikke må ophæve den afstand, der adskiller det Reelle fra dets symbolisering: Det er dette overskud af det Reelle i forhold til enhver symbolisering, der fungerer som begærets objektårsag."* (Zizek 2010: 40). Det vil altså sige, at han i Lacan ser en "implicit adskillelsens etik", som måske bedst kan beskrives ved at vende tilbage til den tidligere beskrivelse af exces, nemlig at der i ethvert symbol - for eksempel i de lidende masser - er det Reelle, der går ud over denne rent symbolske afsondrede grænse af dette, hvilket netop kunne ses som at være den excess, hvorfra den højrepopulistiske karisma udspringer fra, netop at overskuddet er rummet i symbolet. Han fortsætter dog og siger, at dette har meget vide implikationer og står for et brud med den traditionelle marxistiske opfattelse, netop idet den symbolske virkelighed – for eksempel det institutionelle demokrati - netop er nødt til ikke at være sin idealform eller det Reelle ideologisk konstruerede og funderede demokrati, idet det så vil slå om i sin modsætning, hvis distancen mellem det Reelle og dets symbolisering fuldstændig ophæves. Det peger således mod *"...en anerkendelse af et oprindeligt 'traume', en umulig kerne, som modsætter sig symbolisering, toalisering, symbolsk integration."* (ibid.). Ethvert forsøg på at ophæve skellet mellem det Reelle og dets symbol peger mod totalitarismen. Ophæves denne adskilles, synes Zizek nemlig at plædere for, at det peger mod totalitarismen, uanset i hvilken udformning dette skel negligeres (ibid.: 41-43), og det kan - hvis man vælger at sammenligne det med exces fra det højre populistiske - netop ses som det totalitære ideologiske element, der heri må indgå. Men hvorledes forholder det sig i forhold til politisk korrekthetskultur? Umiddelbart kunne man først stille spørgsmålet om rimelighed

ved repræsentation af denne, men dette synes umuligt at løse, da det synes indspundet i et diskursivt net, hvori de som anklages for at være underlagt dette eller aktivt deltage i det, som hovedregel synes at afvise dets blotte eksistens. Hvis den politisk korrekthed skal være netop et udtryk for et ophævelsen af dette skel mellem det Reelle og dets symbolisering, kunne det måske være den humanistiske grundvinkel som synes at være til stede hos dem, der bliver kaldt de politisk korrekte. Tesen om, at vi alle sammen i bund og grund bare er mennesker, der har de samme mål om lykke frihed, og velstand, er problematisk, da dette peger mod en vis form for totalitet, i hvilken man netop ikke får mulighed for at udforske det oprindelige traume, som lige så vel gør sig gældende i for eksempel racismede-batten, hvilket Henrik Dahls artikel uden tvivl henviser til i forhold til politisk korrekthed, såvel som artiklen *Political correctness - how the right invented a phantom enemy*(Weigel 2016), idet det der i denne diskursive formation kunne tales om, at man netop prøver at ophæve grænserne gennem humanismen som en grundlæggende menneskelig kerne eller essens, der gør os alle til at være det man kunne kalde ”mennesker ligesom alle andre”, men som skaber en totalitet, idet man netop i denne diskurs ikke får muligheden for at udforske racisme problematikken fyldestgørende. Zizek har langt senere i forbindelse med en video på Big Think udtalt følgende:

"I remember when I was young when I met with other people from ex-Yugoslavia republics — Serbs, Croat, Bosnians, and so on. We were all the time telling dirty jokes about each other. But not so much against the other. We were in a wonderful way competing who will be able to tell a nastier joke about ourselves. These were obscene, racist jokes, but their effect was a wonderful sense of shared obscene solidarity. ... Of course racist jokes and so on can be extremely oppressive, humiliating, and so on. But the solution I think is to create an atmosphere or to practice these jokes in such a way that they really function as that little bit of obscene contact which establishes true proximity between us."

(Big Think)

Zizek udlægger her det positive element i diskurs, der på overfladen kan virke stødende, idet han fortæller om sin soldatertid i det gamle eksjogoslavien, og om hvordan racistiske jokes var med til netop at skabe et solidarisk bånd og en forbrødring. Han anerkender dog også, at racistiske jokes kan have en modsatrettet effekt. Man kunne sige, at dette sker, såfremt de underlægges den anden totalitet,

hvor de bruges til netop at undertrykke mindretal. Žizek plæderer dog for en atmosfære, i hvilken der kan skabes det, man kunne kalde en ægte tilnærmelse af hinanden - altså at der igennem den symbolske orden kan skabes denne forbrødring, og man kunne muligvis godt se dette som en konsekvens af Žizeks etiske læsning af Lacan, idet adskillens etik mellem det Reelle og symbolet her opretholdes netop i håbet om at kunne tilnærme sig det Reelle gennem anerkendelsen af dets symbolske karakter og den grundlæggende problemstilling, der ligger iboende i dette møde, da problemstillingen ligger dybt iboende i samfundsstrukturen, og man ikke kan komme udover dette alene gennem en udlusning af de sproglige elementer med henblik på at skabe det, man kunne sige der i Weigels artikel kaldes et sprog, der søger at rumme et mere kulturelt og mangfoldigt samfund.

Og han fortsætter med et direkte angreb mod det, der kunne perciperes som politisk korrekthetskultur, idet Žizek direkte langer ud efter denne i samme interview med Big Think, og betegner den som værende problematisk, dels på grund af falskheden og dels på grund af totaliteten, selvom han medgiver, at der i sig selv ikke er noget galt med høflighed over for andre grupper. Det fremføres i Big Think's udlægning af videoen, hvori Žizek behandler emnet som følger:

"Ultimately, political correctness is a system of control that fails to understand the underlying causes of the problem it wants to address. A cynic would argue that this is the point — that certain societal actors prefer citizens who restrict themselves from exploring race. Žižek may not be that cynical, but he certainly sees the system for what it is: totalitarianism. Rather than an authority commanding "do this or else," the ringing refrain of political correctness is forced behavior tinged with notes of "I know better than you what you really want."

That's horrifying to Žižek and certainly disappointing to anyone who wishes for social harmony and realizes it's not possible under these current conditions."

(Ibid.)

Det er med andre ord et grundlæggende problem i den måde at behandle for eksempel racisme spørgsmålet, idet man ifølge Big Think's udlægning af Žizek hermed ikke formår at adressere de grundlæggende problemstillinger, der ligger til grund for den givetvis i nogle tilfælde ødelæggende diskurs, der dog i et Žizekiansk perspektiv må siges at have nogen flere bagvedliggende elementer, som ikke bliver adresseret. Artiklens forfatter går endda så langt som at sige, at politisk korrekthetskultur kan

være afledt af visse samfundsaktører, der netop ønsker at henlægge debatten, således der ikke bliver gjort op med de grundlæggende strukturelle problematikker, der ligger til grund for de reelt hadefulde ytringer, og det understreges endvidere, at denne overfladiske tilgang til problemet gennem kun at have fokus på at slå ned på ytringer, der kan perciperes som racistiske eller på anden måde diskriminerende, netop formår at ende i en ny form for totalitet, der dybest set ikke gør andet end at opretholde et status quo, hvor der på overfladen er en høflighedskultur, men denne også formår at hindre reel debat og reel forandring. Denne totalitet kan netop ses som ophævelsen af skellet mellem det Reelle og den symbolske orden, som den fremtræder. Hvis man yderligere skal forstå det Reelle, består det netop af, at ideologien er netop dette - altså det Reelle i den ideologiske konstruktion - som kunne siges at udgøre det sublime objekt for ideologien. Dette kunne være Gud, nation eller regenten og IEP udlægger dette således "*In Žižek's Lacanian terms, these things are Real (capital "R") Things (capital "T"), precisely insofar as they in this way stand out from the reality of ordinary things and events.*" (Internet Encyclopedia of Philosophy)

At det Reelle netop er det, der hæver sig over det ordinære og dermed får en virkelig karakter, fordi det netop er herigennem, den ordinære dagligdag leves ud fra - for alle aktører, der indgår i denne symbolske orden. Det må derfor fremstå indlysende, hvorfor en ophævelse af skellet mellem symbolet og det Reelle netop er en overgang til totalitet, idet den symbolske fremtræden netop bliver ophøjet til det ideologiske konstrukt, hvori det indgår - eller det Reelle - idet der således ikke bliver mulighed for at kritisere, idet den symbolske virkelighed og den ideologiske kunne siges at sammensmelte til en fælles enhed. Men hvordan kan det beskrives, når dette ophæves, og hvordan kan en sådan ophævelse se ud udover førnævnte eksempler, der godt kunne beskrives som en form for totalitet jo netop gennem det ideologiske fantasme, som vil blive beskrevet mere dybdegående i følgende.

Det ideologiske fantasme:

Jeg vil som førnævnt prøve at forklare det ideologiske fantasme, og hvordan dette skal forstås som en ophævelse af skellet mellem det Reelle og den symbolske fremtrædning. Endvidere vil det søges redegjort for, hvordan dette spiller ind. Žižek beskriver i sin gennemgang af, hvad det ideologiske fantasme betyder følgende:

"De ved udmærket, hvordan tingene reelt forholder sig, men de handler

alligevel, som om de ikke ved det. Der er derfor tale om en dobbelt illusion: Den består i at overse den illusion, der strukturer vores reelle, faktiske forhold til virkeligheden. Og det er denne oversete ubevidste illusion, man kunne kalde det ideologiske fantasme.”

(Zizek 2010: 72-73)

Man kan således sige, at Zizek udlægger det ideologiske fantasme som netop en bevidsthed om, hvordan tingene rent faktisk forholder sig, men på trods af dette stadig agerer, som om man ikke har erkendt dette, eller i hvert fald ikke udlever denne erkendelse, men bliver ved. På trods af en viden om de faktiske ideologiske strukturer i samfundet og en mulig kritisk tilgang til denne, bliver man ved med at agere inden for ideologiens rammer, idet dette kan være forudsætningen for at leve sit liv i den eksisterende samfundsorden. Herigennem kan der opstå en form for totalitet til trods for et kritisk blik på ideologiske rammer, idet det ifølge denne udlægning af samfundets ideologiske karakter, netop det ideologiske fantasme, til stadighed opretholder ideologien til trods for en viden om tingenes faktiske tilstand. Men idet man stadig agerer på baggrund af ideologiens forudsætninger og herigennem til trods for et kritisk blik på de herskende ideologiske strukturer, forbliver man indhyllet i ideologiens rammesætning af det førte liv. For eksempel kunne man anerkende, at visse produkter eller det kapitalistiske system er med til at opretholde udbytningsstrukturer, men til trods for dette er man nødt til - for at opretholde sit liv - at gå ned i den lokale butik, hvor man køber varer for penge, og hermed er medvirken til at opretholde det system, som man måske besidder en ironisk distance til eller argumenterer imod. Hermed agerer man som om denne ideologi ikke er i denne handling, og man kan herigennem sige, der ligger en manglende anerkendelse i den smallere definition på ideologiens karakter, at det netop er næsten umuligt, eller måske i Zizek optik helt umuligt, at kunne sætte sig uden for, idet ideologien er strukturerende for selv de hyppigste daglige handlinger. Det er netop denne ageren på trods af viden, der kunne siges at kendetegne det ideologiske fantasme eller med Zizeks ord: at man ”...ved for eksempel, at forestillingen om Frihed maskerer en særlig form for udbytning men de vedbliver at følge den forestilling om frihed.” (ibid.: 73)

I dette eksempel tager han fat i det liberale frihedsbegreb, som Zizek påpeger maskerer en særlig form for udbytning og herigennem ud fra et marxistisk perspektiv må siges at være problematisk men stadig opretholder en praksis, som kunne siges at opretholde illusionen eller forestillingen om netop denne frihed, idet den ligger dybt

indbefattet i den måde ideologien danner fundament for forståelsen af virkeligheden, og et opgør med denne forestilling på en måde også kunne siges at kræve en re-opfattelse af det at være menneske, netop fordi frihedsbegrebet har så fundamental en betydning i den vestligt og særligt liberaldemokratiske forestillinger om det menneskelig liv.

Herigennem får ideologien hos Zizek en meget mere dunkel karakter end det åbenlyse ideologiske konstrukt, der kunne ses som fundamentet for de åbenlyse totalitære ideologier som for eksempel fascisme, der naturligvis rummer mange negative elementer og historisk må siges at have haft ansvaret for mange forbrydelser. Alligevel kunne man hævde, at denne klassiske totalitarisme ikke har en så gennemgribende og strukturerende kraft, som den liberal-demokratiske ideologi, der netop ifølge Zizek fungerer på et dybere niveau, idet menneskerne her godt ved, at den ideologiske konstruktion og forestilling netop er konstrueret og en forestilling, men det til trods vedbliver at agere som om ideologisk konstrukt er virkeligt, hvilket på sin vis også gennem Zizeks definition af dette yderligere understreger et behov for netop at kunne adskille symbolet fra det Reelle, da man ellers glider over i den totale totalitet i hvilken det Reelle vil være umuligt at synliggøre, idet den symbolske fremtræden netop sættes lig dette.

Zizek fortsætter hermed sin udlægning af det ideologiske fantasme med at beskrive det, han ser som ideologiens mest fundamentale niveau med ordene: *”Ideologiens fundamentale niveau er imidlertid ikke illusionen, der tilslører, hvordan tingene reelt forholder sig, men derimod det (ubevidste) fantasme, der strukturerer vores sociale virkelighed i sig selv.”* (ibid.:73)

Og det ses her igen, hvordan ideologien ikke bare eksisterer i de politiske partier, vores samfundskonstruktion eller i totalitære stater, men at hele vores sociale virkelighed bliver konstitueret ud fra netop ideologien, og den får her en gennemgribende dimension, der synes vanskelig på nogen måde at kunne sætte sig ud over. Man kunne dog måske tale om, at der til stadighed kunne være en debat om, hvilket ubevidst fantasme, man vil lade råde, men det liberale demokratis form kunne siges at være netop ét, i hvilket fantasmet kan trives, idet ideologien her kan lade de klassiske ideologier som Marxisme og liberalisme overleve. Dette til trods, vil den herskende samfundsorden - det liberale demokrati - på godt og ondt stadig være det funderende element for vores sociale oplevede virkelighed - dette uden at vi som agenter på overfladen er bevidst om det. Men det synes alligevel, at vi netop har en adgang til at erkende dette, men dog aldrig sætte os herudover. Det er dog vigtigt at

påpege, som man også ser i Henrik Jøker Bjerres og Carsten Bagge Laustsens fordord, at Zizek ikke nødvendigvis har helt så dystert et perspektiv på det liberale demokrati i forhold til ideologi, idet han gennem sit engagement i politik også selv søgte at blive en del af dette, men man må dog sige, at han trods en vis optimisme alligevel lægger nogle grundsten til hans senere ideologikritik af netop dette system.

Herudover påpeger Zizek også, hvordan det ideologiske fantasme kan være med til at skabe det, man kunne kalde ideologiens sublimе objekter, og han eksemplificere dette blandt andet med jøden i nazityskland, om hvilken han beskriver det ideologiske modsætningsforhold mellem den erfarede virkelighed, i hvilken en nazist kunne have dybt antisemitiske holdninger, men på samme tid: *”Men når han kommer, hjem møder han sin nabo, Hr. Stern, som han nyder at sludre med om aftenen, og som har børn, der leger med hans”* (Zizek 2010: 90) han fortsætter med at postulere:

”Hvis dagligdagsserfaringen tilbyder en sådan, modstand, vil det være, fordi den antisemitiske ideologi slet ikke har fået tag i os endnu. En ideologi har reelt kun ’tag i os’, når vi ikke føler, at den strider mod virkeligheden – altså når det lykkes ideologien at bestemme, hvordan vi i det hele taget erfarer hverdagens virkelighed” (ibid.: 90-91)

Således kommer jøden i den nazistiske ideologi til at være fjendebillede, der på sin vis rummer alle samfundets modsætningsforhold i sig, også selvom nogle af disse elementer af ideologiske fjendebillede kunne siges at være modstridende, i hvert fald såfremt man kunne sige, at den antisemitiske ideologi havde et tag i Europa og nazityskland, hvilket virker frugtesløst at argumentere mod, de historiske kendsgerninger taget i betragtning. Men hvordan lykkedes det så ideologien at fungere som en mediator og fortolker af virkeligheden, hvor man umiddelbart ud fra Zizeks eksempel netop kunne sige, at den ideologiske repræsentation af jøden kunne siges at blive medigeret af den oplevede erfaringsverden. Til dette siger Zizek, at den dedikerede antisemit netop ville svare følgende.

”Der kan du bare se, hvor farlige de er, hvor vanskeligt det at gennemskue deres virkelige væsen. De maskerer det med deres fremtræden i dagligdagen – og det er netop denne tilsløring af ens virkelige væsen, denne dobbeltydighed, der er et grundtræk ved Jødens væsen.” (ibid.: 91)

Herigennem bliver erfaringen, uanset hvordan denne rent faktisk er oplevet, et argument, der tale ind ideologien, og det er netop her man kan hævde, det

ideologiske fantasme i sandhed bliver strukturerende overfor den sociale virkelighed, idet ideologien hele tiden - såfremt den er lykket - søger at harmonisere denne oplevede virkelighed ind i ideologiens rammer.

Man kan gå skridtet videre og sige, at selv folk der var kritiske over for den antisemitisme, der herskede i 30'erne til dels også talte ind i netop den antisemitiske ideologi eller det Zizek kalder ”*ubevidst fordomme*”(ibid.: 90), som hos Zizek eksemplificeres gennem følgende forsvars tale om jøderne ”*Nazisterne er for hurtige til at fordømme jøderne uden at have argumenterne i orden, lad os nu kaste et køligt, nøgternt blik på jøderne for at se, om de virkelig er skyldige eller ej, lad os se om anklagerne mod dem har noget på sig.*”(Ibid.). Her siger Zizek netop, at der stadig er tale om ubevidste fordomme, idet de ubevidste fordomme netop indtages som en form for præmis for debatten fra hvilke, der skal argumenteres ud fra for netop at fastslå, hvorvidt den ideologiske repræsentation af jøden har noget på sig.

Herigennem bliver disse former for kritik således en del af den eksisterende ideologi, der fungerer som gendriver af denne. Man kunne her måske stille spørgsmålet om, hvorvidt ideologiske modrepræsentationer, såsom for eksempel, at alle jøderne er nogle rare, varmhjertede mennesker, ikke på samme vis er med til at bestyrke det ideologiske fantasme og jøderne som sublimt objekt for ideologien, fra hvilken en falsk antagonisme - der dog formår at opretholde dem som sublimt objekt og gruppe frem for subjekter - dermed spiller lige ind i modpartens ideologiske diskurs, da de netop kan bruge dette som ideologisk brændsel for en ide om en bagvaskelse af samfundet begået af en gruppe - i dette tilfælde jøderne.

Man kunne hermed hævde, at begge begreber - henholdsvis den såkaldte politiske korrekthedskultur såvel som den højrepopulistiske - er med til at fastholde og fastfryse en forankring af det ideologiske fantasmes repræsentation af dette. Der kan dog mest åbenlyst trækkes tråde til sidstnævnte fremstilling af for eksempel de syriske flygtning og den nazistiske forestilling om jøden, som ideologisk objekt, men ligeledes kunne man gennem politisk korrekthedskultur, hvor man fastholder, at alle er godhjertede, rare mennesker - hvilket nogen af dem sikkert også er - dog stadigvæk være med til at fastholde dem som ideologisk repræsentation.

Dette bliver selvfølgelig gjort af den bedste mening i håb om for eksempel at skabe en diskurs, som for eksempel kunne siges at være et produkt af et mere divers og flerkulturelt samfund.

Der er derfor ingen tvivl om, at alle disse elementer, som kan siges at konstituere og

danne forudsætninger for ideologien kunne siges at forårsage, at al form for ideologi til dels får en totalitær karakter, idet man kunne sige, at en forudsætning for at se samfundet, som ideologien foreskriver, netop kræver det ideologiske fantasme, som søger at udrydde antagonismer i samfundet gennem symbolets magt. Man må dog også medgive, at det er svært at forestille sig nogle samfundstyper i hvilke disse ikke eksisterer i nogen grad, med mindre man ser den totale nihilisme som et mål. Uanset om dette er tilfældet eller ej, at alle typer for ideologiske konstrukter rummer disse totalitære elementer, kan man måske sige, at de ideologiske fremtrædelsesformer henholdsvis den politiske korrekthetskultur og måske især den højrepopulistiske, rummer kimen til en form for totalitet. Dette specielt hvis man accepterer Christensens definition og beskrivelse af denne som *exces*, der må ses som gående mod en form for totalitet.

Man kunne dog også, gennem eksemplet om jøderne, argumentere for, at disse to strømninger har en form for forbundethed, hvilket Christens også antyder.

Siden Zizek skrev *Ideologiens sublime objekt* for ca. 28 år siden, har hans forfatterskab dog langt fra stået stille, og hans senest værk, der for ganske nylig udkom på dansk første gang, går direkte ind i spændet mellem politisk korrekthetskultur og de højrepopulistiske bevægelser. Ligeledes søger denne udgivelse dog også at komme med løsningsforslag på flygtningekrisen i sig selv og årsagerne til denne. Dette synes hinsides specialets sigte at søge at belyse dette, da det ville blive for omfattende inden for den tidsmæssige og omfangsmæssige rammesætning for specialet.

Der vil derfor i det følgende blive inddraget nogle centrale pointer fra denne om disse to ideologiske konstruktioner, der muligvis i hvert fald delvist kan ses som videreudvikling af Slavjov Zizek tanker vedrørende ideologi som havende et subliment objekt, såvel som gennem det ideologiske fantasme. Dette vil selvfølgelig løbende blive underbygget, hvorfor disse kan ses som relaterede, og det understreger også til dels - på trods af Zizeks skift i politisk observans - at der stadig er en vis kontinuitet i dennes tænkning.

En ny klassekamp?

I *Den nye klassekamp* fremlægger Zizek, at man i det at lytte til almindelige menneskers bekymringer - hvis man jævnføre definitionen på højrepopulisme både de mere klassiske såvel som Christensen - netop kan siges at være det, de højrepopulistiske partiers appel til brede befolkningsgrupper består i, om hvilket Zizek siger:

”At vi skal være lydhøre over for almindelige menneskers bekymringer, tvinger os selvsagt ikke til at acceptere den grundlæggende præmis bag deres holdning, nemlig at truslen mod deres livsform skulle være noget, der kommer udefra i skikkelse af udlændinge. Snarere er udfordringen at få dem til at erkende, at de selv må påtage sig et medansvar for, at fremtidsperspektiverne tegner så truende.” (Zizek 2016: 71)

Han erkender hermed, at man selvfølgelig skal være lydhør overfor det, han kalder almindelige menneskers bekymringer, og at disse naturligtvis også har en stemme i debatten, men Zizek påpeger samtidig, at vi netop ikke bør acceptere en præmis, der fortæller os, at det er en udefrakommende trussel - for eksempel flygtningestrømmen - der er årsag til problemerne. Han plæderer her i stedet for netop at tage et medansvar og få denne gruppe af såkaldte almindelige mennesker til ligeledes at påtage sig ansvar for, hvad han kalder dystre fremtidsudsigter. Hermed kunne man sige, at Zizek til dels kritiserer de politiske magthavere for netop ikke at lytte til en befolkningsgruppes bekymringer, idet han påpeger, at dette netop bør gøres, men samtidig understreger han dog vigtigheden af ikke at købe en grundpræmis om, at det er en udefrakommende trussel, som man måske i dette lys kunne betegne som det ideologiske fantasme, idet man kan sige, at en anerkendelse af denne præmis netop fjerner alle de interne spændinger i et samfund og i stedet pålægger dem på eksempelvis de syriske flygtninge, som årsag til alle problemerne, hvilket Zizek tydeligtvis ikke mener, de er – en udlægning man nok også må og bør medgive ham. Herigennem undergraver Zizek til dels det højrepopulistiske projekt, og i lyset af ideologiens sublime objekt kunne man måske også hævde, at der ligger en slet skjult anklage om totalitet i denne tænkning.

Han fortsætter dog videre og siger, at det man måske kunne betegne som en form for politisk korrekthed, nemlig et forsvar, der plæderer for det, som han kalder en

”livsformerens mangfoldighed”(ibid.: 73)

*”det man med et andet ord måske kunne kalde en form for kultur relativisme
”...er falsk, fordi det dækker over modsætninger inden for hver af disse
særlige livsformer og legitimerer brutale handlinger, herunder sexismen og
racisme, som autentiske udtryk for den pågældende særlige kultur, som vi så
ikke har noget ret til at dømme efter vores udenlandske ”vestlige
værdier”.”(ibid.)*

Han understreger her et paradoks i de anti-imperialistiske humanistiske idealer om universalisme, i hvert fald når de tager en form af respekt for forskellige livsformer, idet visse af disse livsformer kan synes uforenelige med netop disse idealer, idet de kan fungere som undertrykkende strukturer, i hvilke fænomener som sexismen og racismen kan blive set i disse kulturer som en modreaktion mod det vestlige samfunds idealer. Ideen om denne livsformernes mangfoldighed kan således bruges politisk, hvilket han eksemplificerer med Mugabe og en tale, han holdt, i hvilken han påstår at homoseksualitet er en vestlig konstruktion og der ikke findes homoseksuelle i Zimbabwe (ibid.:73-74). Hermed kan man sige, at dette ideologiske konstrukt, som i hvert fald af nogle af dets modstandere ville blive set som politisk korrekthed ifølge Zizek, er med til at undergrave de selv samme idealer, som det på overfladen synes at være fortaler for, hvilket - såfremt det er rigtigt - må siges at være dybt problematisk i forhold til en opretholdelse af en vis form for universalistisk etik, der netop søger at beskytte alle marginaliserede grupper. Han fortsætter endvidere med at reflektere over, hvordan den vestlige kultur kan acceptere livsformer, der i hvert fald umiddelbart synes i disharmoni med vestlige idealer, men alligevel synes at kunne accepteres, og han peger her på fremmedgørelsen som en afgørende faktor med ordene:

”Jeg flytter ind i et socialt rum, hvor jeg måske nok i en vis udtrækning interagerer med de andre men adlyder visse ”mekaniske” regler, således at jeg ikke udsætter mig for at skulle dele deres indre verden. Måske er læren her, at en dosis fremmedgørelse til tider kan være undværlig for at sikre fredelig sameksistens imellem forskellige livsformer.”(ibid.:83)

Han slutter derfor af med følgende pointe *” Nogle gange er fremmedgørelse, som alkohol er for Homer Simpson: ”årsag til og løsning på alle livets problemer”!*” (ibid.)

Herigennem bliver det ellers meget kritiserede fremmedgørelsesbegreb netop en forudsætning for at opretholde den fredelige sameksistens mellem livsformer, idet

fremmedgørelsen giver nogle mekaniserede spilleregler for ageren i det offentlige rum. Man kunne dog stille spørgsmål ved, hvorvidt denne løsning er ønskværdig, eller man i stedet skulle søge at skabe en livsform, der så vidt muligt tilgodeså alle samfundsgrupper – i hvert fald hvis ikke den fremmedgørelse skal komme til netop at udgøre en form for totalitet, som beskrevet i afsnittet omkring det ideologiske fantasme. Man kunne måske frygte, at denne mekaniserede livsform netop kommer til at overtage som en ideologisk struktur, i hvilken man aldrig rigtigt kan nærme sig hinanden. Om Zizek ville gå så vidt i sin analyse, står dog relativt uklart, men det kunne bestemt være en mulighed. Spørgsmålet er dog, hvordan en sådan livsform i praksis ville se ud og måske endnu vigtigere, hvorvidt den overhovedet er mulig at opnå med den sociokulturelle og ideologiske bagage, vi alle må anerkende at være bærere af.

Zizek går dog endnu videre i sin kritik af de humanistiske idealer og siger følgende: *”den humanistiske universalitet, der er dømt til fiasko, er universaliteten over for medmennesker, der kan genkende sig selv i hinanden. Ud fra de betragtning, at ”vi alle, nedenunder alle vores politiske og religiøse lidenskaber, er de samme mennesker, der har samme frygt og samme følelser...”* (ibid.:84)

For at illustrere, hvorfor Zizek mener, disse er dømt til fiasko, kommer han med et eksempel om israelske tropper, der smider en palæstinensisk familie ud af deres hjem og under udsmidningen viser et billede af sin datter til moderen i familien, der også har et barn på samme alder. Herigennem kommer den universalistiske humanistiske ide i stedet for til at være en maskering af den ideologi, som handlingen egentligt indeholder og en fralæggelse af soldatens egentlige egen etiske pligt, der muligvis ville påbyde ham ikke at deltage i denne udsmidning af en familie (ibid.:85-86). I stedet kunne man sige, at de humanistiske idealer netop her kunne ses som en slags maskering integreret i ideologien, som en mulighed for i sandhed at underlægge sig denne i sin mest totalitære form, da vi jo alle dybest set er mennesker, men dog hver især som individer kan være bundet op på en statslig ideologisk pligt, som dog i dette tilfælde i soldatens egen optik blot er en maske for hans egentlige menneskelighed. Man kunne måske endda sige, at masken i dette tilfælde er omvendt - at det humanistiske ideal fungerer som en maske, hvorunder ideologien med alt dens totalitet og konstruktion af ideologisk fantasmer, der netop får rigtig mulighed for at udspille sig, idet man her i sandhed kan lægge sin egen subjektivitet bort. Man kan muligvis også se dette som en del af en politisk korrekthedskultur, der søger at

forhindre italesættelsen af de reelle og faktiske ideologiske forskelle, der faktisk er på spil i det politiske landskab i dag.

Hans angreb på dét, der kunne perciperes som politisk korrekthetskultur stopper dog ikke ved opgøret med de humanistiske idealer. Han gentager igen sin pointe, som også blev præsenteret i Big Think artiklen om, at den reelle tilnærmelse af de andre - eller som han her kalder dem, naboen ”...ikke er via empati eller forsøg på at forstå dem. Men derimod igennem den respektløse latter, der gør grin både med og med os selv – vores gensidige mangel på (selv)-forståelse, også ved at fortælle ”racistiske” vittigheder.”(ibid.:88)

Man kunne måske hermed sige, at vi på sin vis kunne siges heller ikke at være mennesker som os selv, men derimod alle ligger under for en vis form for mangel på selvforståelse, som ifølge Zizek må forventes at være gensidig. Mødet med andre livsformer eller kulturer og den eneste måde reelt at nå hinanden på er for Zizek hermed gennem det, han kalder respektløs latter. Det skal dog ikke umiddelbart forstås sådan, at Zizek plæderer for en decideret hadefuldkurs, som også understreges ved Big Think-udlægningen af samme, men at en vis form for respektløshed er nødvendig, såfremt vi reelt vil prøve at tilnærme os hinanden - ikke forstå, for det kan vi ifølge den udlægning ikke.

At disse kritikpunkter er direkte møntet mod det, som Zizek perciperer som en politisk korrekthetskultur, kunne man sige underbygges af, at han selv bruger termen i forhold til den tyske vestrefløj i forbindelse med overgrebene i Köln, hvorom han siger: ”Lige så forventeligt lagde den politisk korrekte venstrefløj sine kræfter sammen for at få diskussionen af denne hændelse dysset ned, på samme måde som den bar sig ad i forbindelse med Rotherham-sagen for ikke så længe siden.” (ibid.:102)

En ting man i hvert fald med sikkerhed kan udlede af dette citat er, at Zizek mener ”de politisk korrekte” findes, og at han ser dem som problematiske. Man kunne derfor let antage, ud fra førnævnte tematikker, at det netop er disse, Zizek søger at kritisere. Når det så er sagt, er det selvfølgelig ikke fordi Zizek er en forsvarer af de højreorienterede bevægelser, hvor han ligeledes - hvilket man også kan se ved hans udlægning - ikke accepterer deres grundpræmis for debatten, men samtidigt synes at plædere for, at der netop er en tredje mulighed hinsides et spørgsmål om nationalistiske idealer overfor de humanistiske. Han ser netop problematikker i begge ideologisk konstruktioner.

Afsluttende Diskussion

Så hvordan forholder 'højrepopulismen' og den såkaldte "politiske korrekthetskultur" sig til hinanden som fænomener?

Man kunne sige, at de på sin vis er med til at bestyrke hinanden som fænomener - i hvert fald, hvis man tager Zizeks udlægning af det ideologiske fantasme alvorligt og hvordan for eksempel jøden som ideologisk symbol kunne have nogle af de samme konnotationer, som udlægningen af de syriske flygtninge i dag. Man kunne ud fra Zizek argumentere for, at både det "politisk korrekte" samt det højrepopulistiske islæt er med til at tage noget væk fra dem som subjekter, og at begge til dels kunne agere som medskabere af en symbolsk relation mellem disse. Interessant er det også, at man i disse debatter sjældent snakker om flygtningens egen rolle i dette ideologiske spil, omend Zizek mere end antyder flere steder, at der utvetydigt er problematikker på spil i forhold til at tillade det, han kalder en livsformernes mangfoldighed. Man kunne i dette inddrage Christensens beskrivelse af de excessive masser, og hermed sige at disse findes på begge sider. Derigennem kunne man argumentere for, at masserne og den populistiske karisma, måske skal findes både blandt masserne i Europa, såvel som blandt masserne i flygtningestrømmen netop og herigennem skal begge måske uddannes til en frihed - eller som det tidligere blev udlagt - en form for subjektliggørelse. Det samme gælder måske for den humanistiske "politisk korrekte" elite, hvori der netop også kunne siges at være en iboende totalitet gennem humanismen - i hvert fald, hvis man følger Zizeks argumentation om, at ideen om at vi bag vores overbevisninger alle fungerer som mennesker, der føler og tænker de samme grundlæggende ting om livet og herigennem til dels kunne siges at være ens - netop tillader at ideologien for alvor kan trives. Både når det kommer som en falsk respekt gennem korrektion af sproget, som kunne siges netop ikke at tage fat i de virkelige modsætningsforhold, der findes. Herigennem skabes en falsk atmosfære af respekt men også en mere grundlæggende bestemmelse af mennesket, som i sin kerne værende uideologisk. Dette kunne måske siges netop umuliggør at nærme sig de andre og blot på overfladen fjerner antagonistisk forhold i værdikampen, men igen kun hvis man køber Zizeks præmis

om, at forståelsen netop ikke er et mål i sig selv og egentligt kan ses som en umulighed, idet vi kulturelt heller ikke kan siges reelt at forstå os selv inden for ideologiens rammer, som vi netop alle handler indenfor.

Skulle man tale mod denne udlægning, må man dog medgive, at der i sproget også er nogle iboende magtstrukturer, og der herigennem kunne være en vis legitimitet i at søge at skabe en ny fælles diskurs, der netop ikke er diskriminerende. Til at underbygge dette kunne man medtage pointen fra Weigel og sige, at politisk korrekthed set som et humanistisk forsøg på at styre debatten og sprogbrugen i en mere divers og mangfoldig retning, har et mere legitimt mål end den højrepopulistiske, der netop betoner det nationale og ekskluderende fællesskab, sådan som det gør sig gældende for alle de i specialet inddragede definitioner på begrebet. De humanistiske idealer har dog ikke dette mål, men herimod kunne man dog sige, at de humanistiske idealer - igen hvis man jævnfører Zizek og til dels også Christensen - netop kan ses som værende centrale i opretholdelsen af den højrepopulistiske bevægelse, der netop definerer sig selv i modsætning til eliten. Man bestyrker måske massernes ressentiment netop gennem opretholdelsen af ressentimentet overfor sprogbrugen i masserne og foragten for den farlige pøbel, som Christensen pointerer, de humanistiske idealer i dag ligger under for.

Der er dog ingen tvivl om, at ressentimentet også findes i det højrepopulistiske, hvis man jævnfører definitionen fra Meret, der netop understreger, at det populistiske aspekt kommer ud fra netop - i deres egen optik - modsætningsforhold mellem populisternes og den politiske elite. Man kunne måske driste sig til en pointe, der påstår, at ressentiment avler ressentiment på modsatte og herigennem er med til at skabe en totalitær, ideologisk tilstand i hvilken, der hele tiden tales mod hinanden i stedet for netop ikke at acceptere den højrepopulistiske præmis om at gøre den udefrakommende trussel til det grundlæggende problem, om hvilket vi dog skal formå at bibeholde en tone der dog ikke diskriminerende og racistisk.

Zizeks progressive racisme som løsning kunne dog siges at have nogle iboende problematikker, idet Zizek ifølge Big Think-udlægningen alligevel foretrækker en form for diskurs, der ikke er åbenlyst racistisk nedsættende og hadefuld. Men hvordan undgår man dette, hvis man netop ser eksempelvis racistiske og respektløse vittigheder som et middel til at nærme sig hinanden, og måske endnu vigtigere, hvem skal gøre sig til dommer over denne tilnærmelse, hvis man ikke skal ende ud i en godt nok friere diskurs, men samtidig en diskurs i hvilken man til stadighed kunne blive ”anklaget” for politisk korrekthed, såfremt man påpegede det diskriminerende

og undertrykkende i for eksempel de politiske aktørers sprogbrug. Dette synes meget svært at svare på, og det er derfor svært umiddelbart at anvise en brugbar retning, der løser venstrefløjens problematik vedrørende politisk korrekthed, der kan ses som værende bibringer af en ny form for totalitet og gøre det umuligt faktisk at tilnærme sig hinanden samt italesætte de virkelige problemstillinger, som den ideologiske diskussion stammer fra.

Skulle man videre spørge lidt provokerende ind til Zizek såvel som de højrepopulistiske partier, når de vælger at kritisere de politisk korrekte ved netop at distancere sig selv gennem sprogbrug, kunne man spørge, hvorvidt termen ikke til dels er for let købt og kan bruges i flæng, om alle der søger at styre diskursen i en retning, med hvilken en af disse aktører er uenige. Altså hvorvidt dette ikke også udspringer af en form for ressentiment, et ressentiment mod de humanistiske idealer, som man således til dels definerer sin egen holdning ud fra. Zizek ligger dog ikke under for denne kritik i samme grad som det højrepopulistiske, idet man kan sige, at dennes ideologikritiske tilgang netop nødvendigvis må munde ud i en kritik af denne form for totalitet. Men spørgsmålet er, hvorvidt man diskursivt skal acceptere termen på venstrefløjens, idet det let kunne ses som en accept af højrefløjens præmis for debatten og diskursivt i fremtiden muligvis kan bruges som term om alle, man ikke deler holdninger og overbevisning med og specielt, når det kommer til humanistiske eller på anden måde ikke nationale og universelle idealer.

Uanset hvad, må man anerkende, at begge fænomener i en eller anden form findes og muligvis kan ses som stående i et indbyrdes ressentimentforhold, hvorfor de kunne ses som medskabere af en ny form for totalitet, der ikke formår at nærme sig det Reelle og netop giver rum for en masse forståelse, der skaber en mulighed for den excessive højrepopulistiske leder, som Christensen udlægger i sin artikel. Der er dog fortsat et spørgsmål om, hvilken form for universalisme, der kan erstatte den humanistiske og netop give rum til de marginaliserede grupper og de privilegeredes tilnærmelse af hinanden. Det kan nok kun ske gennem bevidstgørelse af de bagvedliggende, ideologiske strukturer, der forankre vores samfund. Hvordan dette gøres i det politiske klima, der i dag hersker, skal her være uafklaret, men det synes som den eneste løsning, der ikke ender ud i en ideologisk totalitet og en ophævelse af Lacas implicite adskillelsens etik.

Umiddelbart hersker der dog ingen tvivl om, at de to fænomener er relaterede og fungerer til at bestyrke hinanden -i hvert fald, hvis man acceptere Zizeks ideologibeskrivelse og Christensens beskrivelse af de excessive masser, der dog ikke

i væsentlig grad synes at pege mod en realistisk løsning på denne problematik. Man kunne måske også hævde, at det ikke er dét, der er brug for på dette tidspunkt, men derimod nærmere analyse af problematikken, således den af højrepopulisterne udråbte elite også formår at nærme sig ”masserne” og herigennem fratager de højrepopulistiske leders deres excessive karisma. Dette kræver dog muligvis et opgør med netop massebegrebet og i stedet for en subjektliggørelse af disse, der dog ikke må ende i den humanistiske totalitets faldgruber.

Konklusion:

Det kan derfor konkluderes, at disse to fænomener - i hvert fald til dels - kan ses som relaterende sig til hinanden gennem en form for afhængighed og medskabelse af hinanden og et fælles ideologisk sublimt objekt. Man må dog indvende, at man der dog til stadighed er et behov for at diskutere sprogets magt og de forskellige diskurser heri, samtidigt må dog anerkendes en vis risiko for, at begge kan henfalde i totalitet eller måske være fælles medskabere af en fælles ideologisk totalitet, der kunne frygtes at udrydde skellet mellem det Reelle og dets symbol, og herigennem skabe rum for den excessive masse.

Litteraturliste:

Big Think, *Slavoj Žižek: Why 'Political Correctness' Gets In Its Own Way* findes på:
<http://bigthink.com/think-tank/why-political-correctness-gets-in-its-own-way>
set:29/05/2017

Christensen, Søren (2010) *Almindelighedens exces. Om populistisk karisma*
Findes på:
http://edu.au.dk/fileadmin/www.dpu.dk/forskning/forskningsprogrammer/paedagogisksamtidsdiagnostik/om-dpu_institutter_institut-for-paedagogik_20101209135708_s-c3-b8ren-c-almindelighedens-exces-dec--2010.pdf
Set: 29/05/2017

Dahl, Henrik(2017) *To ting, der gør de politisk korrekte så irriterende, provokerende og krænkende*
Findes på: <https://www.b.dk/kommentarer/to-ting-der-goer-de-politisk-korrekte-saa-irriterende-provokerende-og>
Set:29/05/2017

Internet Encyclopedia of Philosophy, *Zizek* findes på: <http://www.iep.utm.edu/zizek/>
set:29/05/2017

Jacobsen, Henrik Galberg: politisk korrekthed i Den Store Danske, Gyldendal findes på: <http://denstoredanske.dk/index.php?sideId=1435231>
Set: 29/05/2017

Nietzsche, Freidrich (2006) *On the Genealogy of Morality*. Cambridge University press

Poulsen, Ulla (2016) *Skal vi kalde det højrepopulisme?* i Kristeligt Dagblad
Findes på:
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/udland/hvad-skal-vi-kalde-det>
Set: 29/05/2017

South Park Archives, *PC Principal* findes på:
http://southpark.wikia.com/wiki/PC_Principal
Set:29/05/2017

Weigel, Moira (2016) *Political correctness - how the right invented a phantom enemy* i The Guardian
Findes på:
<https://www.theguardian.com/us-news/2016/nov/30/political-correctness-how-the-right-invented-phantom-enemy-donald-trump>
Set:29/05/2017

Zizek, Slavoj(2016) *Den nye klassekamp – De sande årsager til flugt og terror*
Informations forlag

Zizek, Slavoj(2010) *Ideologiens sublime objekt* Hans Reitzels forlag